

En queer introduktion till texten *Gränslösa hundar*

Om queerteori, performativitet och
subversiva repetitioner i skönlitterära,
kritiska och vetenskapliga texter

AF HANNA HALLGREN

---

*Kan de nordiska queer- och genus-
forskningsfälten öppnas för forskan-
de texter som arbetar med performa-
tivitet, subversiva repetitioner och
ansvariggörande av det hurifrån
från vilket den forskande skriver?
Kan forskningen ta tillvara queer-
teorins möjligheter att verka även
på de textplatåer som för läsarens
händer över stilens betydelseväv?
Hur ser vetenskapandets affektiva
drömi från ut?*

a.

I denna artikel, som kan betraktas som en queer introduktion till texten *Gränslösa hundar* (Hallgren & Tunedal 2010), önskar jag undersöka några av de möjligheter som queerteorin erbjuder vetenskapliga, skönlitterära och kritiska texter genom dess viktläggande vid performativitet och subversiva repetitioner. Jag utgår inte från några på förhand fastställda frågor, utan arbetar med att låta skrivandet utgöra textens frågande metod (Richardson & Adams St. Pierre 2005). Så jag börjar alltså här, i det ännu öppna –

Wild nights! Wild nights!
Were I with thee,
Wild nights should be
Our luxury!

Futile the winds
To a Heart in port, –
Done with the Compass,
Done with the Chart.
Rowing in Eden!
Ah! the Sea!
Might I but moor
To-night in thee!
(Dickinson 1959: 77)

i det öppna i Emily Dickinson
i de vilda nätternas öppenhet
i de öppna famnarnas längtan
i det öppna gräsets ljus
i våra läppars lyx
i gräsets längtan efter segel

b.

Inom nordisk skönlitteratur och litteraturkritik har queerteorin tagits emot med nyfikenhet och öppenhet, eftersom den ansetts rymma teoretiska och metodologiska redskap för att *queerifiera* texters innehåll och formuttryck.¹ Ett exempel på detta intresse

formulerar *Gränslösa hundar*, som i sin helhet kan läsas på *Kvinder, Kön & Forsknings* websida.² I texten undersöker poeten Jenny Tunedal och jag queerteorins möjligheter att medverka till att skapa texten som en händelse i vilken läsaren görs delaktig och vi lämnar förslag på hur queerifiering språkligt kan skulpteras:

Hur är texten queer? Hur queer är texten?

Frågan är mer intressant än svaret.

Det gäller att behålla det spastiska, eller den protetiska konstruktionen.

Struprör, hand, ett spretande, retande, bespråkl.

Komponenter vid poetisk queerifiering: transformationsgrammatik, homonymer, öppna teckensystem, utbrytningssatser, obestämda artiklar, bisatser, progressiva aspekter, måttsgenitiv, motsatsrelationer, naken form, påverkade talhandlingar, bitransitiva verb, brott mot subjeksregeln (Hallgren & Tunedal 2013: 1).

Alltså: behåll ett spretande, retande bespråkl.

Fortsätt ställa frågor.

Använd telefon.

Stöt fingrarna mot kropps- och teoriknapparna.

Stöt läpparna mot världen

I tider av sand, blöt läpparna

I tider av hunger, kyss den

Kyss nätterna för att väcka

dagarna för att vakna

Kyss trädens nakna former:

The trees are silhouettes in themselves

Vilka frågor behöver besvaras?

Vilka världar uppfinnas? Objekt vidröras?

Vad är det vi förnimmer?

“Naveln som om och om igen lyfts uppåt. Träden springer och vinden sjunger. Det är ett sällsamt landskap” (Ibid.: 10).

c.

Att använda skrivande som en frågande metod, att sträcka ut handen för att samla fuktiga tecken, snäckskal, för att samla handen kring sand, för att samla båtar som sjunker, för att samla kropparna, hissa segel, för att linda lakanen, sätta eld på korgarna, stadsporten står öppen, vakterna sover, människorna väller in, fuktiga tecken, att skriva i sanden, gång på gång, våg efter våg, vattniga bläck, skedar stiger från de tomma borden, upp emot munnarna, att sträcka ut handen för att samla språket, att svälja i en mun, låta sig förklaras av en ros, dess doft av stenar och hals, jorden stiger i språket, det betecknade badet, denna nakna kropp, som låter tvålen glida, huden tvättas av kyssar och bläck –

d.

Jag föreställer mig att texter rör sig, färdas, både i och genom andra skriftverk, liksom genom de skiftande sammanhang som längs vägen omger dem; som förvandlande och intraagerande sipprar in i och ut ur dem. *Gränslösa hundar* är en text som i någon mening har rört sig – kanske inte gränslöst men i alla fall gränsöverskridande – mellan skönlitteraturens och akademins värld. Den framfördes först som ett föredrag, med titeln *Queer och form*, under Queerlitteraturdagen i Göteborg 2007. Den har publicerats i *Trikster. Nordic Queer Journal* (2008), och utkom i en något omarbetad version med titeln *Gränslösa hundar* i antologin *Omslag. Queer poesi* (2010). Under hösten 2012 börjar texten på allvar att nästla sig in i vetenskapliga sammanhang. I den akademiska antologin *Queera läsningar* (2012) placeras ett utsnitt av texten i bokens förord och genom *Kvinder, Køn & Forskning* tas ännu ett steg: öppnas ett tröskelseende, förbereds ett ut- eller inbrott, görs ett försök att transformera de nordiska queer- och genusforskningsfälten; för att i dessa inlemma forskande texter som arbetar med

performativitet, subversiva repetitioner och ansvariggörande av det *hurifrån* från vilket den forskande skriver (Hallgren 2006). Kalla det för att bejaka vetenskapandets affektiva *drömiifrån*. Eller för att låta queerteorins möjligheter även verka på de textplataer som för läsarens händer över stilens betydelseväv.

e.

Med fingrarna på knapparna, med rösten i en annans mun: “We’re both flatter than the dead with my cock swimming in your cunt, I was seconds away from slamming” (Hallgren & Tunedal 2013: 4).

Med en främmande kropp mot pappersansiktet.

Med papper som rasar ur den citerade kroppen.

Ingenting som ruckar döden.

Ord, bara.

Eller hundarnas långa skuggor. Berättelser snett drömiifrån –

Till sist blir allting litteratur. Den är minnet, förklaringen, domen och den enda konserverande makt som frälsar livets myllrande skapelser. Vad inte den tar hand om blir föspilt, så dött som hade det aldrig varit (Ibid.: 7).

Litteraturen som inte räcker. Minnet svalnar
Svalorna flyger så högt

Plogbillar av fåglar, minnet av händer
formade som fåglar och skuggor

Hur skuggorna växte upp ur händerna

Hur de rann, upp över väggar och tak

Till sist blir allting skuggor

Också orden skuggas

Ett slutet ljus, en näve av språk

stryker över hundarna

f.

“Jag förväntar mig inte att vidröra himlen”
(Ibid.: 12).

g.

Vad är det som händer i *Gränslösa hundar*?

Vi undersöker ett textens hurifrån genom att använda en klipp-och-klistra-metod för att gestalta citatteknik som subversiv repetition.

Vi utmanar sanningsskapande hierarkier mellan yttranden från skilda samtalsgemenskaper, genom att blanda vetenskapliga utsagor med informationstexter, skönlitteratur och egna, vardagliga, påståenden: Emily Dickinson möter Sapfo som möter Dodie Bellamy som möter Donna Haraway som möter Jenny Tunedal som möter Tiina Rosenberg som möter Harryette Mullen som möter Valerie Solanas som möter Hanna Hallgren som möter Klara Johansson.

Tillsammans skapar textens utsagor anspråk på att utforska och dana queera textögonblick då skriftens *att* och *hur* sammanfaller. Dessa ögonblick, då texters form och innehåll samspelar i ett ‘inneformshåll’, själva nodalpunkterna för när “[h]änder händer” och “fingrar fingrar” (Ibid.: 4), låter sig med fördel diskuteras med hjälp av queeteorins performativetsbegrepp. Detta kan vi antingen snacka om, eller så bara gör vi det:

“Eye to eye. Face to face. Tit to tit. Belly to belly. Bush to bush. Push” (Ibid.: 5).

h.

I Norden har den litterära och litteraturkritiska nyfikenheten rörande queerteori i hög grad kretsat kring dess emfas vid performativiteten (Butler 1990, 1993, 1997). Begreppet hör som bekant inte endast samman med Judith Butlers bruk av det för

att studera hur kön och genus görs, genom performativitetens upprepande, citerande och imiterande kraft, utan ska också specifikt härledas till dess löften om själva språkets och talhandlingars verklighetsförvandlande verkan. Butlers tolkning av performativitet bygger bland annat vidare på J.L. Austin och Jacques Derridas förståelse av begreppet; förstås kan en rad andra inspiratörer också nämnas, såsom t.ex. Simone de Beauvoir, Monique Wittig, Adrienne Rich och Michel Foucault. I Austins teori (1962) om performativa yttranden, t.ex. *jag döper dig, jag dömer dig, jag lovar*, kännetecknas dessa av att de kan lyckas eller misslyckas, liksom av att de förbinds med specifika situationer och institutioner. Ord som yttras på scenen eller i en dikt utesluts dock från att verka performativt, t.ex. “Vad vet jag om din hud och dina lemmar. Det bara skakar mig att de är dina” (Hallgren & Tunedal 2013: 6), då dessa anses som icke-seriösa. Att det skulle finnas icke-seriösa performativer, kritiserar av Derrida, som menar, att även scenens och poemets utsagor bör räknas som performativa, eftersom de i själva verket utgör “en bestämd modifiering av en allmän citationalitet – eller snarare av en allmän iterabilitet – utan vilken det inte skulle finnas ens några ‘lyckade’ performativer” (2000: 132). Derridas poäng är att det inte går att skilja mellan seriösa och icke-seriösa performativer, liksom att det krävs iteration, det vill säga att tecknet fungerar citerbart, för att det ska verka performativt, t.ex. “Så för mig finns ingen sömn och vila tills de är mina” (Hallgren & Tunedal 2013: 6). Till uppfattningen att ingen åtskillnad mellan seriösa och icke-seriösa performativ låter sig göras, skapar Butler (1990) en parallell genom tanken att stabila distinktioner mellan original och kopia rörande genus- och könsperformanser inte kan upprättas. Endast kopior existerar, och vi uppträder alla genom en sorts repetitiv och citerande kroppslighet: “Gender can be neither true nor false, neither real nor apparent, neither original nor derived. As credible bearers of those attributes, however,

gender can also be rendered thoroughly and radically *incredible*” (Butler 1990: 180).³

i.

En otrolig kyss
Lyxiga läppar
Lyxigt hår
Lyxig hud
Lyxiga lemmar
Otroliga händer
Otroliga ljumskar
Otroliga kön
Otroliga lyxiga tunga

Igen och igen, förtöj rosorna
Otroliga mjuka kronblad
De otroliga rosorna
Som smakar av sand och salt

j.

Som sagt: den litterära och litteraturkritiska nyfikenheten på queerteori i Norden har i hög grad kretsat kring performativiteten. Denna har bland annat använts för att göra författaren eller kritikern synlig som intellektuell och affektiv avsändare, liksom för att accentuera textens händelsekaraktär och i denna inkludera läsaren (Se Christensen 2011, Farrokhzad & Hansén 2010, Hallgren 2007). Att forma texten till en händelse har inte minst inneburit att arbeta med text som (själv)reflexivt gestaltar vad den berättar. I *Gränslösa hundar* åtar sig J exempelvis ett sådant gestaltungsarbete: “Jag skiljer mellan experience och event, erfarenhet och händelse. Jag tänker att en dikt som historiserar lesbisk erfarenhet är lesbisk, medan en dikt som är en händelse kanske är mer queer. This is a sentence if it is an event” (Hallgren & Tunedal 2013: 3).

“Jag tror att allas mammor innerst inne är lesbiska” (Ibid.: 2).

Inom konstens fält har det alltsedan 1960-talet, i samband med action- och performancekonstens framväxt, talats om en ‘performativ vändning’. Utmärkande för denna är att traditionella genregränser luckras upp, liksom att relationen mellan verk och åskådare omförhandlas på ett sådant sätt att publiken görs mer delaktig. För litteraturens del kan sägas att den performativa vändningen kommer något senare och då inte minst genom att låta sig influeras av Butlers performativitetsbegrepp (Karkkulehto 2012: 23 ff., Hermansson & Rudeke 2007: 20 f.). Den danska litteratur- och konstkritikern Susanne Christensen, verksam i Norge, arbetar till exempel med en performativ kritik som tillvaratar begreppets maktkritiska potential (2011). Till kritikerns uppdrag hör att arbeta med intellektuell och känslomässig komplexitet i det kritiska uttrycket, istället för att upprätta en auktoritär kontrollfunktion. Inspirerad av bland annat den USA-baserade konsthistorikern Amelia Jones (1999), skapar Christensen så en kritisk metod som snarare än att söka överordna sig verket öppnar sig inför det; som blottlägger en känntänkande passion – kognitiv och somatisk – tillvaratar känslomässiga reaktioner, och förmår att intellektualisera dessa (2011). En kritik som, kort sagt, inte söker underspela subjektiva och känslomässiga ingångar till ett verk, utan använder och redogör för dessa. Utgångspunkterna för Christensens performativa skrift artikuleras bland annat i de berättelser om kritik, aktivism och partikularitet som hon för-mulerar i essän *Lang natts reise mot kritikk. Ufullendt skisse till en historie om 00-tallet* (Christensen 2011: 19-29). Här tecknas bilden av kritikern som en genremässig gränssfigur med ett aktivistiskt sinnelag. En *arbetshäst* och *trikster* som företar etiskt medvetandegjorda läsningar och som, inspirerad av filosofer som Donna Haraway, Gayatri Spivak och Rosi Braidotti, knyter sig själv till en utsägelseposition; en lokal plats. Som ständigt söker bli – eller göra sig till – det materiella rhizomet *Susanne Christensen i världen*.

k.

H: The way I was told science was not in the arms of my language, the arms of my mother-father-sister, brother, no blood was spilled. The birds, as I understood them, were silent and science was outspoken (Hallgren & Tunedal 2013: 3)

l.

Varför,
eller hurför?

Det är kanske för att jag är verksam både som forskare, poet och litteraturkritiker, som jag inte kunnat sluta fundera kring varför – eller *hur*för – det skönlitterära och litteraturkritiska mottagandet av queerteorin kommit att skilja sig från akademiens. Forskare i Norden har nämligen, med få undantag, i huvudsak valt att författa vetenskapliga texter som studerar queera ämnen, men utan att knyta dessa till en performativ – i betydelsen själv-reflexiv – stilistik. Men denna omständighet börjar intressant nog nu, efter snart två decenniers nordisk queerforskning, att förändras genom akademiska bidrag såsom *Queera läsningar* (2012) och litteraturvetaren Maria Margareta Österholms avhandling *Ett flicklaboratorium i valda bitar: Skeva flickor i svenskspråkig prosa från 1980 till 2005* (2012a). Dessa verk rymmer texter som undersöker och överskrider det redan genrestöpt vetenskapliga och som – likt Susanne Christensens kritik – låter den forskande texten öppna sig inför det konstnärliga verket. Österholms artikel *Skrubben – Skrivandets skeva utrymnen* (2012b) uppmärksammar exempelvis litteraturvetenskapens doxa på följande poetiska vis: “En riktig Litteraturvetare håller sig innanför linjerna / texten knollrar inte ihop sig på papperet helt plötsligt / kanske bär hon ett passerkort runt halsen / Det förutsätts att hon gör det alla tror tills motsatsen bevisats”

(Österholm 2012b: 310). I textens avslutning, efter en lång och klistrig dragkamp mellan ett erkänt vetenskapligt beskrivande och en skev gestaltande skrivmetod, förmedlas hopp om att fira ned en vindbrygga mellan skönlitteratur och teori: “Och flickorna klättrar, viskar skevheter i mina öron. Jag ska skriva fram dem och vi ska sjunga, i solsken och ett slags kaos” (Ibid: 324).

På en författarnivå kan bristen på performativa textuella uttryck inom queerforskningen förstås förklaras genom en mångfald faktorer, såsom en forskares rädsla att börja tala utanför diskursen och dess ordning, eftersom ett förvildat utmarkstal medför risk att gå miste om vetenskaplig legitimitet (Foucault 1993). Att denna rädsla även återfinns inom genusvetenskapen och den feministiska forskningen, liksom vilka begränsningar detta sätter för vilket slags frågande skrivande och tänkande frågande, som bereds plats inom vetenskapsfältet, finns det härvidlag en del forskning om.⁴ Att skriva formmässigt experimentella texter är dessutom ofta både svårare och mer tidsödande än att författa sådana som tar avstamp i etablerade akademiska genrekonventioner.⁵ Härutöver kan ens forskningsempiri lämpa sig mindre väl för stilistiska experiment, exempelvis vid texttillfällen då risken upplevs stor att ens skrift ska breda ut sig på materialets bekostnad. På den textnära nivån tror jag dock att de vetenskapliga genrernas boskillnad mellan ett queert innehåll/ämnesval och en queer form, med fördel låter sig diskuteras med hjälp av performativitet som begrepp. Min utgångspunkt är då att vetenskapliga och skönlitterära genrer, till följd av de skilda riktlinjer som upprättas inom dessa, förhåller sig till begreppet på olika sätt. Att litterära och kritiska författares textuella och stilistiska intresse för performativitet kommit att bli så mycket intensivare än vetenskapliga författares, hör ihop med att de förstnämnda aktivt arbetar med att överskrida uppdelningar mellan innehåll och form, vilket bland annat

uttrycks genom den särskilda vikt de lägger vid självreflexionens (fiktions)sönderslitande betydelse för texten. Den tyske litteraturvetaren Wolfgang Behschnitt (2007) gör exempelvis följande iakttagelse av det litterära språkets performativitet:

Det litterära språket skapar inte bara en egen verklighet utan visar samtidigt fram själva den språkliga skapelseakten. Språket visar sin artificialitet, de sprickor mellan *mimesis* och performans som ligger i dess iterabilitet [—] Genom att litteraturen betonar sin karaktär av konstruktion (*fiktionalitet*) och pekar på sin form, materialitet, retoricitet och iterabilitet, underminerar den varje ansats till en omedelbar performans – performansen i den illokutio-nära talakten – som utgår från att språk och handling skulle vara identiska. Fullföljer vi denna tankegång kommer vi till den något paradoxala slutsatsen att litteraturens performativitet ligger i att det litterära språket visar sig vara ett icke-performativt språk. Eller: det litterära språkets performativitet ligger i det att det avslöjar performativitetens mekanismer (Behschnitt 2007: 39).

Med inspiration från citatet undrar jag ifall det kan vara så att vetenskapliga genrer, eftersom deras anspråk på kunskapsskapande harmonierar med en underbetoning av det vetenskapliga språkets karaktär av konstruktion, undviker att utforska de performativa och iterativa aspekterna kring *hur* deras kunskap etableras? Finns det inte snarare en önskan om, och just mot bakgrund av att vetenskapliga sanningar både utgår ifrån och verkar genom att fiktionaliteten utesluts, att inte avslöja det egna språkets performativa mekanismer? Möjligen går det till och med att hävda, att det vetenskapliga språkets *lyckosamma performativitet* just ligger i att *inte* avslöja dessa mekanismer? Då detta resonemang om genrer kopplas till Butlers tolkning och användning av performativitetens

begreppet i *Gender Trouble*, går det att uttrycka det som att akademiska texter ständigt – för att skapa trovärdighet – söker upprätta en status som *original*. I arbetet med att täta de sprickor mellan mimesis och performans som ligger i de vetenskapliga genrernas iterabilitet, har akademien varit konstfull. Den som författar en text inom akademiens etablerade genrekonventioner, belönas med löftet om att textens uttrycks-sida kommer att behandlas som betydelse-mässigt transparent. Detta innebär alltså att genrens betydelse för hur kunskap och sanning skapas underspelas, eftersom deras påverkan på och begränsningar för själva sannings- och kunskapsproduktionen, naturaliseras av akademien själv. Reduktionen av genrens och stilens betydelse, kan förstås jämföras med litteraturkritikerns och den skönlitterära författarens uppdrag, till vilka det tvärtom alltid hör att behandla både genre- och förmval som – i sanning – händelserika, betydelsefulla och menings-skapande. I ett försök att upprätta ett analytiskt förhållningssätt till akademiska texters uttryckssida, påtalar sociologen Laurel Richardson (2005) att även bedömningar som rör vetenskapliga artiklar bör upprätta kriterier för estetik, självreflexion och ansvariggörande. Hon framhåller följande fyra punkter som bedömningsgrunder för akademiska texter inom sociologins fält:

1. *Substantive contribution*. Does this piece contribute to our *understanding* of social life? Does the writer demonstrate a deeply grounded (if embedded) social scientific perspective? Does this piece seem “true” – a credible account of a cultural, social, individual, or communal sense of the “real”? [...]
2. *Aesthetic merit*. Rather than reducing standards, another standard is added. Does this piece succeed aesthetically? Does the use of creative analytical practices open up the text and invite interpretive responses? Is the text

artistically shaped, satisfying, complex, and not boring?

3. *Reflexivity*. How has the author's subjectivity been both a producer and a product of this text? Is there adequate self-awareness and self-exposure for the reader to make judgments about the point of view? Does the author hold himself or herself accountable to the standards of knowing and telling of the people he or she has studied?
4. *Impact*. Does this piece affect me emotionally or intellectually? Does it generate new questions or move me to write? Does it move me to try new research practices or move me to action? (Richardson 2005: 964)

Om en som Richardson ser texter genom en 'dubbel lins' – "[s]cience is one lens, and creative arts is another" (2005: 964) – öppnar sig alltså möjligheter att ställa frågor kring hur olika textplataer intraagerar med varandra; den estetiska, den etiska, epistemologiska, metodiska, teoretiska, den forskningstraderande och så vidare. För vilka etiska implikationer har egentligen mitt val av stil? Hur hänger stilen samman med frågeställningarna som upprättas? Vilka epistemologiska utgångspunkter harmonierar med valet av genre? Hur högt kan en klättra på textkroppen?

m.

J: Är det queer att skriva om sex?

H: Det kan det absolut vara.

J: Beror det på hur man skriver, eller vilka som har det?

H: Egentligen bara på hur man skriver.

J: Är det mer queer att skriva om sex än att skriva om att handla och köra bil?

H: Det beror på vad som handlas och vilka som sitter i bilen. Att handla mjölk är alltid queer.

J: Att mjölka är alltid queert.

H: Att kalla sig Rosa och vilja bli mjölkad kan vara queer

(Hallgren & Tunedal 2013: 5)

Genom att studera de teoretiska och metodiska möjligheter som queer teorier bjuder texter ur både innehålls- och formaspekter, ställer skönlitteraturen/kritiken delvis andra frågor till och om queer än akademien. Detta eftersom formerna för hur den skrivande frågar förstås samverkar med vilka frågor som ställs (Stanley & Wise 2000), liksom med kunskapssynen som den skrivande utgår ifrån (Lykke 2009).⁶ Ett frågeområde jag vill belysa ytterligare, och som skönlitteraturen förmår närma sig genom att accentuera estetikens betydelsedimensioner, formar sig kring hur vi kan använda Butlers begrepp 'performativitet' och 'subversiva repetitioner' (1990) i kunskapsskapande sammanhang. Min utgångspunkt är att vi som vetenskapliga författare kan aktivera dessa begrepp, genom att inspireras av den textuella själv-reflexivitet som skönlitteraturen verkar igenom, för att arbeta kunskapsskapande också i vetenskapliga sammanhang.⁷ I Butlers teoretiska universum (1990) knyts de subversiva repetitionerna till performativitet: de förstnämnda hör samman med genusperformanser, till exempel drag, butch-femme, som, genom att uttrycka dissonans och en sorts parodiskt misslyckande i själva repetitionsakten, förmår verka denaturaliserande också för (hetero)normativa genusuttryck. Härigenom kan de subversiva genusrepetitionerna avslöja påståendet om att det skulle

finnas sanna genusedentiteter som en – genom repetitionens kraft – (själv)reglerande fiktion (Butler 1990: 179 f.). Dessa resone-mang om performativitet och subversiv repetition kan överföras till teorier om vetenskapligt skrivande och frågande, vilket görs av språkvetaren Elisabeth Adams St Pierre (2005). Hon menar att en forskares skrivande kan fungera som en nomadiskt frågande metod. Då skrivandet används för att fråga, uppstår möjligheter att låta skriften performativt gestalta tänkande, istället för att endast redovisa det redan tänkta. Ett redovisande skrivande kan, menar Adams St. Pierre, betraktas som en transparent reflexion och en repetition av det vi redan känner som verkligt. Skrivande som performativt gestaltar tänkande kan däremot störa det redan kända och verkliga och kommer att handla om simulering och subversiv repetition; vilket öppnar möjligheter att skapa annorlunda kunskap på ett annorlunda sätt.⁸ Jag menar alltså att skönlitteraturen, just genom sitt reflexiva intresse för skrivande som en frågande metod, behandlar sambanden mellan performativitet och subversiv repetition på andra sätt – och därigenom upprättar andra samband mellan dessa – än de vetenskapliga genrererna. Detta slags undersökande möjliggörs, för det första, av att det litterära språkets performativitet erbjuder utrymme att studera de subversiva repetitionerna som aktiva i den egna textualiteten; som möjliga och förvandlande och förvanskande verksamsmedel, eller kort sagt, som dissonanta, denaturaliserande och fiktionssönderslitande sprickor mellan mimesis och performans. Det möjliggörs för det andra av att det litterära språket inte konstruerar sin ‘poetiska sanning’ i något motsatsförhållande till språklig artificialitet och fikcionalitet. Mest tillitsfullt har kanske denna sannings rymd utsagts av den finlandssvenska poeten Gunnar Björling:

Låt frågor dö
Låt tanke, begrepp
låt det gångna, system
och historia
metod, ja, logik
låt frågor dö
och lögner
vi vill tolka det leendes blomma.

Låt frågor dö
och minnen
minnen och jagar
och tränges
låt hopp falla
allt hjärtat bär hopp och fullt minne
Låt frågor dö
och lögner
allt hjärtat bär en oförgänglighet
(Björling 1989: 85)

n.

Vad innebär då utgångspunkten att det är möjligt att tala om *poetiska* eller *estetiska sanningar*? Att människor – genom att ta del av olika konstuttryck – kan lära sig någonting om sig själva och världen. I *Könsforskning – en gudie till feministisk teori, metodologi och skrift* anför Nina Lykke “en poetisk sanning” (2009: 190 f.) som en möjlig feministisk strategi för att överskrida den positivistiska vetenskapens förståelse av sanning och kunskap. Hon hänvisar till den engelske filosofen Hywel D. Lewis definition av poetisk sanning. Enligt Lewis kan denna, då den uttrycks genom god konst, generera estetiska och etiska effekter på sin publik. Människor kan, kort sagt, tänka och känna att de i mötet med konst och litteratur förnimmer något både nytt och välbekant om sig själva och världen (Lewis 1946). Dessa insikter om ‘poetisk sanning’ gestaltas också av poetiker skrivna av de feministiskt orienterade USA-baserade poeterna Lyn Hejinian (2002) och Rae Armantrout (1998). Hejinian menar t.ex. att poesin har som utgångspunkt att “språket är ett medium för att erfara erfaren-

heten” (2002: 240) och Armantrout skiljer i sin poetik mellan klarhet och läsbarhet: “[B]ut clarity need not be equivalent to readability? How readable is the world? There is another kind of clarity that doesn’t have to do with control but with attention.” (1998: 290)

Utgångspunkten att det finns poetiska och estetiska sanningar hänger samman med en förståelse av att vårt tänkande och våra kunskapande processer bör knytas till våra kroppar. Denna hållning inspireras av den feministiska sexual difference-skolans filosofer, t.ex. Rosi Braidotti, Luce Irigaray, Elisabeth Grosz, Tasmin Lorraine m.fl., vilka menar att vårt tänkande och vår relation till ‘kunskap’ inte bara präglas av en rationell och begreppslig tillnärmelse. Dessa filosofer tar – tvärtom – tydligt ställning för att vi alltid tänker och skapar kunskap också i egenskap av att vara kroppsliga, sinnliga och affektiva, liksom att begäret att tänka föregår själva tänkandet. Filosofen Tasmin Lorraines tar exempelvis tydligt ställning för att kunskapsbegreppet bör utvidgas, vilket sker genom att vi beaktar att våra kunskapande processer både rymmer begreppsliga och kroppsliga logiker (1999: 6 ff.). Det är med andra ord viktigt att uppmärksamma att kunskapen också är kroppsligt förankrad, något Lorraine benämner “somatisk kunskap” (Lorraine 1999: 7). Ett poetiskt, processororienterat och reflexivt akademiskt skrivande, menar jag, rymmer särskilt goda möjligheter att studera, gestalta och poetiskt teoretisera de punkter vid vilka ‘intellekt’ och ‘affekt’ möts för att tillsammans skapa kunskap. Det öppnas ett gränsspråk, en tänkande hand, en teori av tårar, ett jubel som stiger ur kronblad och kamrar, ett hjärtas minne. Språket som gränsar till kaos
Det öppnas ett språk för löv

0.

Ännu ett område där skönlitteraturens- och litteraturkritikens fält spelat en särskild roll för queerteori i Norden, berör *skapandet av samtal* kring samband mellan performativitet, affekt, materialitet och stilistik. Att dessa i högre grad ägt rum i litteratur och kulturtidskrifter, på litterära salonger, poesifestivaler och mellan författare än inom universitetens ramar, tror jag just hör samman med skönlitteraturens särskilda vilja att teoretisera texters uttryckssida eller sagt på annat sätt: formens betydelse för texten. Min upplevelse är, att akademien trots sitt intresse för exempelvis queerteori, affektteori och nymaterialism, tett sig en smula oförberedd på att teoretisera kring texter som rymmer och affektiva dimensioner undersökande tillika tar dessa på största allvar; exempelvis genom att arbeta med performativitet som verksansmedel. Under de dryga tio år som jag ägnat åt form- och språkexperiment, har jag i universitetssammanhang i huvudsak mött två slags reaktioner på mina texter; antingen glädje och förundran eller irritation och ilska – texter som arbetar med affekt har sålunda uppväckt och mötts av affekt. Mer sällan har de fört till samtal i vilka både intellektuella och affektiva dimensioner beretts analytiskt utrymme. Slutsatsen jag dragit av detta är, att akademien, åtminstone till dels, saknar samtalsrum för skrivande som söker sig utanför traditionella vetenskapliga genrer.⁹ Men det finns – som nämnts – förstås forskning som intresserar sig för hur fenomen såsom affekt, kroppslighet, begär och performativitet samspelar med både form och innehåll i texter. Särskilt tänker jag då på de tämligen nya forskningsfälten reflexivt akademiskt skrivande och konstnärlig forskning.¹⁰ Genus- och litteraturforskare såsom Annelie Bränström Öhman, Sissel Lie, Mona Livholts och Nina Lykke har under flera år arbetat med att teoretisera akademiska texters uttryckssida och inom konstnärlig forskning existerar det idag två refereebaserade tidskrifter: *Nordic Journal of Art and Research* och *Journal for Artistic*

Research. Inom nämnda forskningsområden pågår alltså arbeten med att skapa språk, tänkande och nya experimentella (skriv)metodologier – ja, kort sagt: samtalsrum i vilka även vetenskapliga texters formuttryck behandlas som meningsbärande. Rum i vilka vi feelosoferar kring en kroppslig kunskap som överskrider distinktioner mellan intellekt och känsla och där kroppar och affekter förstås som aktiva agenter i all kunskapsproduktion. I dessa rum kan vi undersöka vetenskap som en historieberättande praktik eller hur queerteorins begrepp ‘performativitet’ och ‘subversiva repetitioner’ verkar metodologiskt i (skrift)sammanhang. Och dessa rum läcker queera och poetiska läckagen in i akademien och är ju redan en förvandlande del av den. Förvalta, förvanska, förtrolla. *Från mimesis till mimicry.* Tills tassar rör sig över golvet och vi möter dikter som likt gränslösa hundar känner igen oss –

p.

Hur kan alltsammans sammanfattas?

Med att detta stod att säga på annat sätt än så?

Med att allt hjärtat bär en outsäglighet?

Med att handen oftast hinner före

Med att de där händerna rymmer så mycket ömhet

Med våra lyxiga nätter

Med hyperboler syllogismer katakreser

Vinbärgelé mellan läpparna

Gräsets alla segel

Med begrepp som ramlar ur sina formar

Du måste gå igenom en massa sex för att komma till antisex

Du måste gå igenom en massa text för att komma till antitext

För att föra upp bläckpennorna

Ett segel av bläck, en vind

NOTER

1. För mottagandet av queerteorin och intresset för performativitetetsbegreppet inom nordisk skönlitteratur och litteraturkritik, se litteratur- och kulturtidskrifterna *Utflykt* nr 2/3 2008, *Vagant* nr 1 2007 och *Peripeti* nr 6 2006. Det ska dock betonas att queerteorin för litteraturvetenskapens del (i artikeln behandlar jag av utrymmesskäl varken scenkonst eller teatervetenskap) resulterat i en rad spännande läsningar, se t.ex. Katri Kivilaaksos, Ann-Sofie Lönnngrens & Rita Paqvaléns (red.) *Queera läsningar* (2012) samt *Tidskrift för litteraturvetenskap* nr 3 2005 och nr 4 2007.

2. När referenser till *Gränslösa hundar* görs skriver jag genomgående (Hallgren & Tunedal 2013), vilket hänvisar till texten på websidan <http://tidsskrift.dk/index.php/KKF/issue/current>. Eftersom *Gränslösa hundar* arbetar med cut up-teknik förekommer icke-refererade citat från andra författare. I artikeln leds även sådana citat tillbaka till Hallgren & Tunedal 2013.

3. För fördjupade resonemang rörande performativitet, språk och materialiseringsprocesser, se t.ex. Butlers *Exitable Speech: A Politics of the Performative* (1997) samt Vicki Kirbys *Judith Butler: Live Theory* (2006) som specifikt diskuterar kopplingar mellan språk och performativitet i Butlers tänkande.

4. Se t.ex. Minh-ha (1989), Lorde (1986), Stanley & Wise (2000), Richardson (2005), Hallgren (2006), Livholts & Bränström Öhman (2007), Livholts (2008), Bränström Öhman (2008), Lykke (2009).

5. Med begreppet ‘vetenskapliga genrer’ åsyftas inom akademien vanliga textformer såsom exempelvis avhandling, artikel, PM, rapport och uppsats. Begreppet ‘genre’ är i sig självt tämligen diffust. För att upprätta avgränsningar använder jag mig av de fyra påståenden om genrebegreppet som språkvetaren Per Ledin gör i uppsatsen *Genrebegreppet – en forskningsöversikt* (2001).

Dessa påståenden menar jag också äger bäring på vetenskapliga genrer:

1. En genre kopplar texter till en återkommande social process där människor samhandlar genom texter [...] 2. En genre innefattar prototypföreställningar om textutformningen [...] 3. En genre är normalt namngiven och på så sätt språkligt och socialt kodifierad [...] 4. En genre är en tradition som tas i bruk i en situation, varför den förändras över tid (Ledin 2001: 26 ff.).

6. Stanley & Wise (2000) diskuterar bl.a. hur formuttryck inverkar på möjligheten att i feminis-

tiska texter ställa vad de kallar för obekväma eller besvärliga frågor. För diskussioner om samband mellan estetik och epistemologi i vetenskaplig text, se t.ex. Lykke (2009: 177-200).

7. Precis som 'performativitet', är 'subversiv repetition' ett begrepp som kan tillknytas språkteorins och filosofins områden. Ett par teoretiker som på olika sätt inspireras av skönlitteraturens textuella självreflexivitet för att arbeta kunskapsskapande är Donna Haraway och Rosi Braidotti. Haraway arbetar med begreppet 'story telling practice', och menar att det vetenskapliga skrivandet just ska ses som en historieberättande praktik i vilken gränserna mellan fakta och fiktion är flytande (1989: 1-15). Braidotti menar att vi måste skapa en ny läs- och skrivkunnskap för att vetenskapligt kunna gestalta komplexiteten i dagens värld (1994: 109).

8. Begreppet 'nomadisk' hämtar Adams St. Pierre från Deleuze och Guattari. En enkel definition av 'det nomadiska' lämnar Lykke (2009) som beskriver, att det befinner sig "i ständig politisk kritisk, passionerad och energiskt lustsökande rörelse mot alternativa platser; eller med andra ord och begrepp [...] håller på att bli till – är i färd med en 'becoming'[blivande]-process" (2009: 93). Det 'nomadiska' kan också knytas till ett annat av Deleuzes begrepp, nämligen 'rhizome', vilket kan beskrivas som:

Rhizomatik är Deleuzes begrepp för en kunskapande process som rör sig som rhizomer. I bokta- niken är rhizomer rötter som växer i sidled växer i alla riktningar och samtidigt skjuter upp växtskott på ständigt nya ställen. Till skillnad från en kunskapande process som likt en pålrot växer djupare och djupare ner i jorden i en mer eller mindre rät och på förhand given linje, är den rhizomatiska vetenskapen hos Deleuze öppen för nya infall och bärs inte upp enbart av logik och rationalitet, utan också av passion och affektivitet. I stället för att sträva efter klassisk objektivitet riktar den sig mot en poetisk sanning (Lykke 2009: 177).

Att använda skrivandet som en nomadiskt frågande metod, kan alltså knytas till att ägna sig åt kunskapsskapande som även inkluderar affektiva dimensioner och bejakar en poetisk sanning.

9. I sin tur leder detta till att texter, som undersöker gränssnitt mellan teori och poesi, riskerar att landa i läsarens affekt – istället för i dennas analytiska omsorg.

10. För information rörande dessa forskningsområden, se t.ex. R.A.W.: <http://www.miun.se/raw> samt Vetenskapsrådet: <http://www.vr.se/>

forskningvistodjer/konstnarligforskningsochutveckling.4.3376a56c12918b8d17b80001186.html.

Konstnärlig forskning bedrivs både i Norden och Europa; se t.ex. nätverket EUFRAD: <http://www.elia-artschools.org/Activities/eufrad>.

LITTERATUR

- Armantrout, Rae (1998): *Feminist Poetics and the Meaning of Clarity*, i: Christopher Beach (ed.): *Artifice and Indeterminacy: An Anthology of New Poetic*. University of Alabama Press, Tuscaloosa.
- Austin, J. L. (1962): *How to Do Things With Words*. Harvard University Press, Cambridge.
- Behschnitt, Wolfgang (2007): Text, teater, handling. Om performativitet som litteraturvetenskapligt forskningsperspektiv, i: *Tidskrift för litteraturvetenskap* 2007/4.
- Björling, Gunnar (1989): *Gunnar Björlings valda dikter i två band. Bd 2*. W & W, Stockholm.
- Braidotti, Rosi (2012): *Nomadic Subjects. Embodiment and Sexual Difference in Contemporary Feminist Theory*. Columbia University Press, New York.
- Butler, Judith (1997): *Excitable Speech: A politics of the Performative*. Routledge, New York.
- Butler, Judith (1993): *Bodies That Matter: On the Discursive Limits of Sex*. Routledge, New York.
- Butler, Judith (1990): *Gender Trouble. Feminism and the Subversion of Identity*. Routledge, New York.
- Christensen, Susanne (2011): *Den ulne avantgarde. Kritiske tekster fra 00-tallet*. Flamme Forlag, Oslo.
- Derrida, Jaques (2000): Signatur händelse kontext, i: Konrad Marc-Wogau, Lars Bergström & Staffan Carlshamre (red.): *Filosofin genom tiderna. Efter 1950*. Thales, Stockholm.
- Dickinson, Emily (1959): *Selected Poems & Letters of Emily Dickinson*. Anchor Press Doubleday, New York, London, Toronto, Sydney, Auckland.
- Farrkohzad, Athena; Hansén, Linn (red.) (2010): *Omslag. Queer Poesi*. Rosenlarv, Stockholm.
- Foucault, Michel (1993): *Diskursens Ordning. Installationsföreläsning vid Collège de France den 2 december 1970*. Övers. Mats Rosengren. B. Östlings Bokförlag, Stockholm; Stehag.
- Hallgren, Hanna; Tunedal, Jenny (2013): *Gränslösa hundar*. Lokaliserat d. 01/02 2013 på <http://tidsskrift.dk/index.php/KKF/issue/current>
- Hallgren, Hanna; Tunedal, Jenny (2010): *Gränslösa hundar*, i: Athena Farrokhsad och Linn

Hansén (red.): *Omslag. Queer Poesi*. Rosenlarv, Stockholm.

- Hallgren, Hanna (2010): Språket är ett vapen. *Aftonbladet*. 4/3 2010. Lokaliseret d. 9/10 2012 på <http://www.aftonbladet.se/kultur/article12221035.ab>
- Hallgren, Hanna (2007): Skriv för en ny värld. *Aftonbladet*. 25/4 2007. Lokaliseret d. 9/10 2012 på <http://www.aftonbladet.se/kultur/huvudartikel/article10932684.ab>
- Hallgren, Hanna (2006): Det transversala språket / Att förnimma världen, i: *Kvinnovetenskaplig Tidskrift* 2006/1.
- Haraway, Donna (1989): *Primate Visions. Gender, Race and Nature in the World of Modern Science*. Routledge, New York; London.
- Hejninian, Lyn (2002): Some Notes toward a Poetics, i: Claudia Rankine & Juliana Spahr (eds.): *American Women Poets in the 21st Century*. Wesleyan University Press, Connecticut.
- Hermansson, Kristina, Rudeke, Lena Ulrika (2007): Ingång, i *Tidskrift för Litteraturvetenskap* 2007/4. Jones, Amelia; Andrew, Stephenson (eds.) (1999): *Performing the Body. Performing the Text*. Routledge, London; New York.
- Karkkulehto, Sanna (2012): Litteraturforskning och queerpolitisk läsning, i: Kivilaakso, Katri; Lönngrén, Ann-Sofie & Paqvalén, Rita (red.): *Queera läsningar*. Rosenlarv, Stockholm.
- Kivilaakso, Katri; Lönngrén, Ann-Sofi & Paqvalén, Rita (red.) (2012): *Queera läsningar*, Rosenlarv, Stockholm.
- Ledin, Per (2001): *Genrebegreppet – en forskningsöversikt, Rapport nr 2*, Lokaliseret d. 9/10 2012 på https://www.studentlitteratur.se/files/sites/.../Ledin_rapp02.pdf.
- Lewis, Hywel D. (1946): On Poetic Truth, i: *Philosophy* 1946/79.
- Livholts, Mona (2008): Det tänkandeskrivande subjektet. Reflektioner kring metodologiska postulat, svensk genusforskning och post/akademiskt skrivande, i *Tidskrift för Genusvetenskap* 2008/2.
- Livholts, Mona; Öhman, Annelie Bränström (red.) (2007): *Genus och det akademiska skrivandets former*. Studentlitteratur, Lund.
- Lorde, Audre (1986): *Sister Outsider. Essays & Speeches*. Crossing Press Feminist Series, New York.
- Minh-ha, Trinh T (1989): *Woman, Native, Other. Writing Postcoloniality and Feminism*. Indiana University Press, Bloomington; Indianapolis.
- Lorraine, Tasmin (1999): *Irigaray and Deleuze: Experiments in Visceral Philosophy*. Connel University Press, New York.
- Lykke, Nina (2009): *Könsforskning: En gudie till*

feministisk teori, metodologi och skrift. Liber, Stockholm.

- Richardson, Laurel; St. Pierre, Elizabeth Adams (2005): Writing: A Method of Inquiry, i: Norman K. Denzin; Yvonna S. Lincoln (eds.): *Handbook of Qualitative Research*. Sage Publications, Thousand Oaks, London; New Dehli.
- Stanley, Liz; Wise, Sue (2000): But the empress has no clothes! Some awkward questions about the 'Missing Revolution in Feminist Theory', i: *Feminist Theory* 2000/1.
- Öhman, Annelie Bränström (2008): Show some emotion! Om emotionella läckage i akademiska texter och rum, i: *Tidskrift för Genusvetenskap* 2008/2.
- Österholm, Maria Margareta (2012a): *Ett flicklaboratorium i valda bitar: Skeva flickor i svenskspråkig prosa från 1980 till 2005*. Rosenlarv, Stockholm.
- Österholm, Maria Margareta (2012b): Skrubben – Skrivandets skeva utrymmen, i: Katri Kivilaakso; Lönngrén, Ann-Sofie & Paqvalén, Rita (red.): *Queera läsningar*. Rosenlarv, Stockholm.

SUMMARY

This article is a queer introduction to the genre transboundary text *Gränslösa hundar* written by the poet Jenny Tunedal and Hanna Hallgren in 2007. The article quotes and discuss central parts of *Gränslösa hundar*, and makes overall reflections on queer theory, performativity and subversive repetitions in fictional, critical and scientific texts. The article uses writing as a method of inquiry and devotes itself to philosophical traditions, which do not make harsh distinctions between conceptual and somatic knowledge. It also believes in a poetic truth. The academic fields that this article inscribes itself into are transversally joined – it cuts across queer studies, gender studies, reflexive academic writing, creative writing and artistic research.

Hanna Hallgren, universitetslektor,
poet och litteraturkritiker
Institutionen för Kultur och lärande
Södertörns högskola